

طرح غدیر در یک نگاه

• مریم صابری^۱

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

مقدمه

مأموریت اصلی کتابخانه‌های دانشگاهی مانند تمام کتابخانه‌ها، فراهم کردن حداکثر امکان دسترسی جامعه مخاطب (اعضای هیأت علمی، دانشجویان و پژوهشگران) به منابع اطلاعاتی سازمان یافته است. این در حالی است که در عصر حاضر از یک‌سو به مدد فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی با افزایش انفجارگونه اطلاعات روبرو هستیم و از سوی دیگر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با محدودیت روزافزون منابع مالی و فیزیکی روبرو هستند. بنابراین شاهد شکافی میان منابع اطلاعاتی و امکانات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، به منظور ذخیره و اشاعه اطلاعات خواهیم بود. در پاسخ به این چالش نظریه «دسترسی به منابع اطلاعاتی» در مقابل «مالکیت منابع اطلاعاتی» مورد توجه روزافزون کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی قرار گرفته است و برنامه‌های اشتراک منابع نیز نتیجه عملی این توجه است.

طرح غدیر چیست؟

کتابخانه‌ای، خدمات کتابخانه‌ای، نیروی انسانی، تجهیزات، فضا و سایر تسهیلات کتابخانه‌ها باشند. دسترسی به این منابع می‌تواند به صورت غیر مستقیم و از طریق ارتباط کتابخانه‌ها با یکدیگر، یا مستقیم و از طریق مراجعه خود استفاده‌کنندگان به کتابخانه باشد.

عضویت فراگیر کتابخانه‌ها، ساز و کار جدیدی برای همکاری بین کتابخانه‌ها در ایران است که برای اشتراک در انواع منابع کتابخانه‌ها و دسترسی مستقیم به آنها طراحی شده است. براساس این طرح، کاربران می‌توانند بدون عضویت در کتابخانه‌های تحت پوشش آن، مانند اعضای معمولی با مراجعه مستقیم به آنها، از منابعشان استفاده کنند (بیرامی و علیدوستی ۱۳۸۵).

تاریخچه و مزایای طرح غدیر

چه کسانی می‌توانند عضو این طرح شوند؟
دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکترا) و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های تابع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که در این طرح مشارکت دارند، اعضای این طرح هستند.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از سال ۱۳۷۸ با مدیریت پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، پس از اجرای یک طرح آزمایشی طی سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۷۴ با عنوان «طرح تعمیم خدمات کتابخانه‌های تخصصی به افراد غیر عضو»، اقدام به اجرای رسمی این طرح با عنوان «طرح غدیر: عضویت فراگیر کتابخانه‌ها» نموده است (پناهی ۱۳۸۴). یکی از مهم‌ترین هدف‌های طرح غدیر، افزایش دسترسی به منابع کتابخانه‌ها است که این منابع می‌توانند مواد

چگونگی استفاده از طرح غدیر

براساس این طرح، هر عضو کارت عضویت در طرح و سه کارت امانت دریافت می‌کند. اعضای این طرح با استفاده از کارت اول می‌توانند مستقیماً به کتابخانه‌های زیر پوشش مراجعه و از تمامی خدمات آنها در محل استفاده کنند و در صورت نیاز، با سپردن هرکارت امانت یک جلد کتاب را

تکراری) هستند (بیرامی و علیدوستی ۱۳۸۵).

گزارش آماری طرح غدیر

طرح غدیر در طی فعالیت خود، قادر به جذب دو نفر عضو هیأت علمی در سال ۸۶ و ۴۰۵ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیل شده است که با احتساب این افراد تعداد اعضای این طرح تا پایان سال ۱۳۸۶ ۴۰۷ نفر می‌رسید. در حال حاضر تعداد اعضای این طرح به ۱۰۶۵ نفر عضو هیأت علمی و ۱۸۷۵۳ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی (در مجموع ۱۹۸۱۸ نفر) رسیده است. در ادامه گزارش آماری که بر اساس اطلاعات ارائه شده در آخرین شماره نشریه اتفاق، سایت پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی (گزارش آماری طرح غدیر، ۱۳۸۶)، ارائه می‌شود:

که طبق مقررات کتابخانه امانت‌دانی باشد، برای مدت سه هفته به امانت گیرند. پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران به عنوان مرکز هماهنگ کننده طرح، مسئولیت جبران خسارت‌های احتمالی را برعهده دارد (بیرامی و علیدوستی ۱۳۸۵).

کتابخانه‌های تحت پوشش

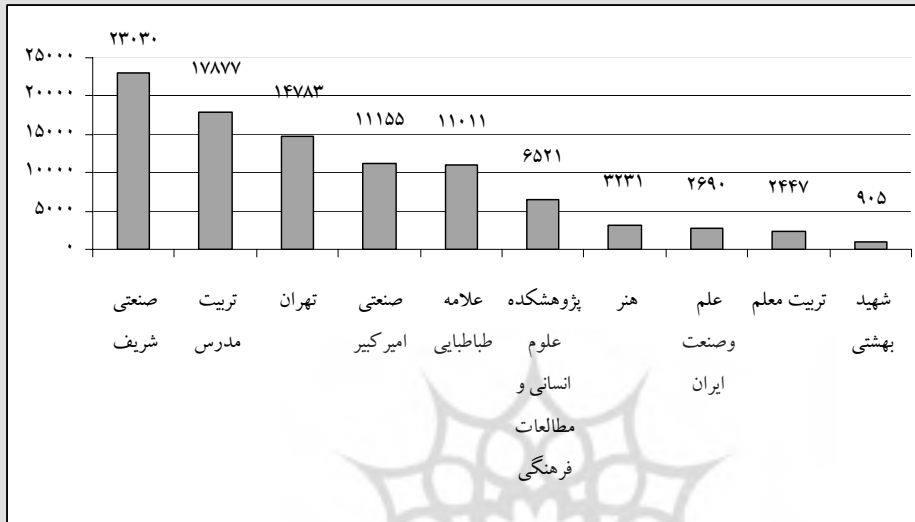
براساس این طرح ۲۳۴ کتابخانه وابسته به ۶۶ دانشگاه و مؤسسه پژوهشی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به صورت داوطلبانه منابع خود را مستقیماً در اختیار اعضا قرار می‌دهند. این کتابخانه‌ها، در مجموع دارای حدود ۷ میلیون جلد کتاب، بیش از ۶۱ هزار عنوان نشریه ادواری جاری، و بیش از ۱۹۱ هزار عنوان پایان‌نامه و رساله (تکراری و غیر

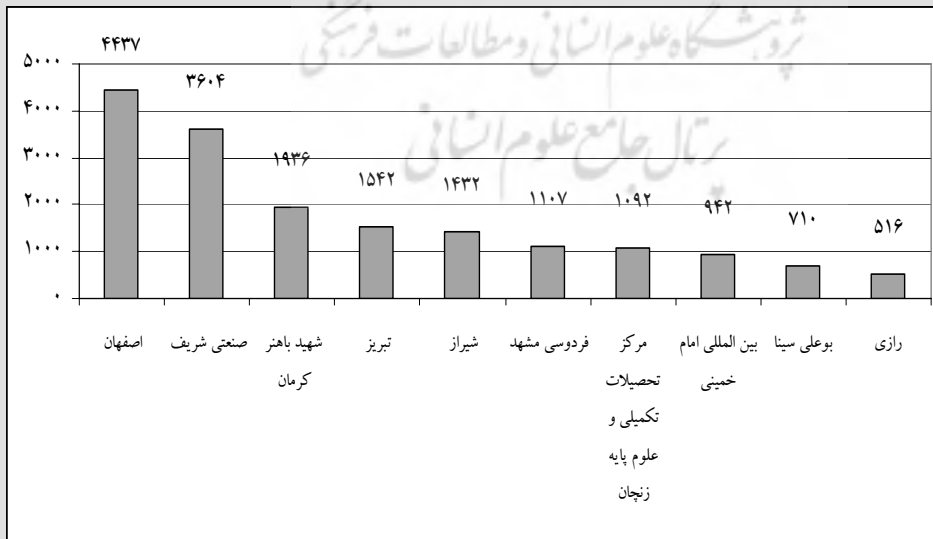
نمودار (۱) توزیع فراوانی تعداد اعضای جاری در ۱۰ دانشگاه اول تا تاریخ ۸۶/۱۱/۳۰

جدول (۲) فراوانی تعداد کتاب‌های امانت‌داده شده

زبان	تعداد کتاب‌ها	تاریخ
فارسی	۲۰۲	دی ۱۳۸۶
	۴۲۳۲۰	از ابتدا تا ۱۳۸۶/۱۰/۳۰
لاتین	۲۸۸	دی ۱۳۸۶
	۶۰۳۳۷	از ابتدا تا ۱۳۸۶/۱۰/۳۰
عربی	۲۴	دی ۱۳۸۶
	۲۶۴۲	از ابتدا تا ۱۳۸۶/۱۰/۳۰
نامعلوم	۱۰۳	دی ۱۳۸۶
	۱۳۹۲۴	از ابتدا تا ۱۳۸۶/۱۰/۳۰
جمع	۶۱۷	دی ۱۳۸۶
	۱۱۹۲۲۳	از ابتدا تا ۱۳۸۶/۱۰/۳۰

نمودار (۲) فراوانی توزیع تعداد کتاب‌های امانت داده شده توسط ۱۰ دانشگاه و مؤسسه پژوهشی اول در تهران تا تاریخ ۸۶/۱۱/۳۰

نمودار (۳) فراوانی توزیع تعداد کتاب‌های امانت داده شده توسط ۱۰ دانشگاه و مؤسسه پژوهشی اول در دیگر شهرها تا تاریخ ۸۶/۱۱/۳۰

جدول ۳) فراوانی میزان استفاده از سایر منابع در محل (مورد): از ابتدا تا ۱۳۸۶/۹/۳۰

۱۲۵۸۰	کتاب
۱۲۴۴۲	نشریه ادواری
۶۵۸	مواد دیداری و شنیداری
۱۵۱۹۰	پایان نامه
۵۲۷۱	مشاوره کتابدار و کارشناس
۷۶۱۱	سالن مطالعه
۶۴۷۹	امکان تکثیر
۴۰۴۴	پایگاه اطلاعات
۱۹۱۶	سایر

جدول ۴) میزان خسارت

-	تعداد کتاب (جلد)		بهمین ۸۶
	-	قیمت (ریال)	
-	جریمه دیرکرد (ریال)		از ۱۳۷۸/۴/۱ تا
	-	-	
۶۷	تعداد کتاب (جلد)		۱۳۸۶/۱۱/۳۰
۳۷۷۸۹۵۸۸	۲۹۷۱۷۲۳۸	قیمت (ریال)	
	۸۰۷۲۳۵۰	جریمه دیرکرد (ریال)	

پی نوشتها:

۱. کاربران (تهران ۱۳۸۳). علوم و فناوری اطلاعات
 ۲۰-۱: (۱)۳۱

۳. گزارش آماری طرح غدیر. ۱۳۸۶. خبرنامه اتفاق ۸(۳).
 1- . saberi@irandoc.ac.ir

مأخذ:

http://www.irandoc.ac.ir/Sharing/Ettefaq/
 No_8_3/default.htm. (مهر ۸۷)

۱. بیرامی طارونی، حمیده و سیروس علیدوستی. ۱۳۸۵.

آمار طرح غدیر: عضویت فراگیر کتابخانه‌ها. تهران:

پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران.

۲. پناهی، سیروس. ۱۳۸۴. ارزیابی طرح غدیر از دیدگاه